Hvad Rätt har ett Folk att dömma en Regent?

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta anonyma verk, vilket anses vara författat av **Per Elgström** (1780-1810) har digitaliserats 2008 av **Umeå Universitetsbibliotek** (kan även läsas i **BookView**) och anpassats till Projekt Runeberg i december 2015 av Ralph E.

Hvad Rätt

har

ETT FOLK

att

DÖMMA

EN REGENT?

STOCKHOLM, 1809.

Tryckt hos Directeuren och Kongl. Fält-Boktryckaren

PETER SOHM.För att ej trötta genom en vetenlkaplig ilutledning har Författaren med fyftning åt Hän-delfer, dem minnet förvarar, velat förklara de rättsgrunder, dem han upgifvit. Man fkall till-äfventyrs ej ogilla, att han inväft några an. märkningar om Männifkans tankutveckling och Samhällens upkomft: de uplyfa det hela.JL^fter manga fkiften, fom med eldsdrag flcola förvaras åt eftervärldens förbannel-ler, och ån från ikyiimiigen af de föf-fvunna lekler med omärklig kraft aflägs-na den fållhet, fom loiVades af hoppets drömmar, återfår Göthernas Ättling fina plundrade rättigheter. Det gamla Svit-hiod, fkyddadt af våra fäders dygd öcll ftridernas mannamod, lår alldrig än med qvåfd harm och tyftadt knot förtrycket betvinga lig: det kufvades blott af fnillets allmagt och liftens feger öfvet* ftyrkan. Hård och obefegrad, forn den klippa, vid hvars fot han grundlagt fin hydda , aflkräckte Svenlken det hotande våldet, och om i en kamp han öfver* Vanns af ilenden, fom med marter ville pröfva hans ftåndagtighet, mognade på hans läppar ett ftiila löje af medömkan* och hans fjäl, lik ljungelden ofvan de bruftna fkyarne, hvilade med tyft lugn Öfver hans fargade lemmar. Odins vunna majeftät var ett offer åt förftåndetS ötverlägfenhet; ett begär till ftora bragder genomlopp j likt en elektfilk gnifta Ä 2 ettett nomadifkt folk; frän en annan verlc! Utfpridde % ljufare förhoppningar, och tapperheten belöntes af ValHials löften. Sådane voro vara fäder ; deras jättekraft fkakade Söderns throner, och vi deras Söner iltulle nerböja ofs för en feg Tyrann och kysfa den jord, fom han beträder ?

Oemotftåndligt, fom en naturlag, framgår förnuftet. Likt en blixt, fom fplittrar bergen och intränger i jordens inålfvor, fkall det, en gång väckt, genombryta hindren, och det välde, fom ftöddes af förblindelfen, ikall likt en vålnad , fkråtnd af ljufet, uplöfas och för-fvinna. Men, långfamt klarnar uplys-ningens dag; det rätta, fom jagas af våra forikningar, utvecklar lig föril efter en längre famlad ärfarenhet , och hvarje Stats barndom år Hierarkiik. De förfia Konungar, lbm nämnas af våra urkunder , framgingo för det häpnande folket i glorierne af en förborgad vishet, och detta, nyis vaknadt ur finnenas Hummer, anfåg den röft, fom doft ljudde från hel-gedomen , iåfom ett gndafvar , och fruktade att en torndönsvigg ikulle förkros-fa den olycklige. Ack, hur ofta för ett orakels förfat måfte ej månni/kan ftudia

till-tfil bak a for den Evige , cch affvårja fom en fordom den dunkla naturkånfla, dår Han förkunnade fig. Men i

den mån en mildare natur belönar inånnifkans mödor, och en framtid vidgar fig, oförmörkad af bekymmer, återvänder från en yttre verld den fiumma be;rak:elfen, och mån-nifican med ny tanda begrep om värdet af fin varelfe, anar fin 1'jelfftåndighet och nifkrånker Autokraten. Nu ej mer med Religionens hemligheter förlkräcker han det rädda famvete, fom förllafvades af vidfkepelfen , och famhåliets beltånd tryggas af den allmänna viljan. Men , om de heliga leror, lon» för jordens Son öp-na en utfigt bortom grafven och trötta honom mot fin förvandling, med mångtydiga tillfatfer framftållas fäfom vilkor för vår tro5 och tv ii! et hejdas af bannlysningen , kan han än i brödraförbund med Myftagogen fritt herrfka och befalla; men en allmännare grantkning våckes ai en ofta förmodad orättvifa, larven faller från det fromma nitets anlete, och nedrighetens ftämpel blir fynlig. Nu, om Monarken vill obunden ifcyra det folk, fom franifkrider till fin förädling, måfte han förtrycka det. En Nation har då fjun-kit till fin ftörfta förnedring, når Beherr-

fkarn(karn för by ter til! ett brott hvarje flygtig anmärkning mot hans ft yr el fe, och belönar den i'om anklagar; n'r han förbinder att yttra en öfvertygelfe, fom ej rubbar det allmänna lugnet, blott mot-fxrider hans egen; när en man» hvars infigter kunnat gagna fofterbuidet eller förbättra det vanliga omdömet, underka-ftas InquiPuorilka rättegångar och dommes efter Maktfpråk , och flutligen äf-ven glädjens undhulna förtroende uphätn-tas af Spsjaren. Dock, århundraden må hopa fig på hvarandra och återfalla i evighetens ocean, och de ilagten, fom upfylla dem, vålfigna den Tyrann, fom fväller af deras blod; en högre Ände, fom i fig fjeif finner Gudomens fullhet, och hänförs af fina ingjfvelfer, Ikall framgå för att uplyfa dem. Djupt i hvarje uiänniikobröfi döljer iig den Eviges tanka , lifskailan af vår varelfe, och om fänningen, fom år defs uttryck, ej gen-ljuder från detta tempel, ikall den likväl bevaras åt lyckligare månnilkoftam-mar. Den är odödlig, den målte i något medvetande frambryta, och om den blott fufom en aning upfattas af iämti-den , (kall den likväl i förtrollande glans ifvOnjas af kommande åldrar. Så den

firöm,H:röm, fom utgjuter lig från Hafvet och ofynlig genomlöper den jord, foin han befruktar, framgår någonftåds med famlade böljor, och i fina utgreningar min-fkad eller förftorad, återkommer i fitt oandliga urfprung. Fruktom ej då, att en Despot någonfin kan tillbakahålla en upfträfvande månlklighet; han kan förlama den, han kan förvandla fkördarnes fält till mordens; men anden flocknar ej med den förtärda llojan, och ån ur grif-ternas töcken frainijungar en förmaning att hämnas.

Vi förfona ofs med det förflutna, det upiefver åter, om vi i en brännpunkt iämmantränga de fpridda fb ålarne af dels bildning; om nr defs undervisning och defs efterdömen vi utleda några nyare flutföljder, och om af det ådla och Itora, iom likt ett rofenflfimmer om-gaf det, vår ijål för fm Ilts och vära ger-ningar belkinas. Må då till medborgarens öroa nalkas genljuden af Torgny's och Sturarnes fiämma, må vår ftelnade barm åter uptändas af frihetens lifsvar->»a, och Svithiods barn, vandrande på fina fäders grafvar känna fin fjelffiån» dighet, och, nar den hotas, — med lyf-tade ivärd bomneja Smickrarn och Trä*

lar-s

larne. Nu, då nyfe upftirrande ur en lång dödsdvala Götbernas Son öfverfer taflan af' fina elånden, år det naturligt att han upfölcer deras anledningar, och då han fer fig bedragen af den , lom fvor att förlyckliga honom , utropar med högljudd förtrytfainhet: Du dr berättigad att döffwia Regenten.

Otn månnifkan ville utgisfa gåtan af iln varelfe , och geuomlkådä fig fjelf med den opartilka Itränghet, fom ailkråinmer den .förmätna ltolcheten, ikali tion finna, Etc hon egenteligen lefvat endalt de ftun-der, dä hon med Ijelfbeftäind verldämhet främjat det helas plan: handlat för det råtta och för det fanna. Hennes lefnad åren oafbruten iodelfe: hon k'an bli allt; men då hon helfas af den milda dager, fom en gång för defs beij filade fyn Ikali blotta den än förhöljda naturen, är hon ett värnlöft vålen, hvars lit endalt röjes genom uttrycket af defs iinårtor. En huld IDämon emotrar den Ipåda främlingep, och ined förbrédrad bjeip upfoferar -honom. Småningom i dec kaos, dår han f mlat, upgår en gryning: den lilla verld, fom begrånfar honorr., framftår i märkta ikepnader; men de lorfvinna, och än för

ho.honom ar ingen verklighet updagad. Snart nog från en mångfärgad yttre å-ikådning återl änder han till fig ijelf; en öfverfinnlig natur uppenbarar iig, och i denna nytända morgon , år det förft fom han tillerkänner fig

låfom egendom de inkräktningar han gör från den yttre. Med detta , fom han framftammar, upitiger han öfver djuren j nu hänför han till fig allt livad han årfar, och framgår på jorden för att beherrfka den. Men, omöjligt (kulle han medveta fig fjelf och ur inilinktens långa fömn väckas till e-gen upmärkfamhet, om han ej omgafs af varelfer, dem han anlag fåfom Likar. Det är ej nog, att månnilkans handlingar infkränkas af en verld, fom förftådd béiVärar hennes frågor om fitt eget vä-fen; de målte åfven måttas af varelfer, dem hon med likdanad form tillägnar lika egenjkaper. Under detta vitkor, och ej något annat, kan hon från höjden at tingenas kedja varlebli det allmånna lam-manhanget, och röja Gudomligheten i dels Ikapelfer. Blott det, att månnilkans förtta ålder ålkar ömhetens omvårdnad, beftyrker att hon år ämnad till. något högre, och att lamfundsiéfnaden är en

nödvändighet.

HuruHuru hinner hon da tiH ett rättsförhållande? — Det år tydligt att en jfjelfbeffcämmelfe, hvarigenom männiikan för (t blir lör fig fjelf förklarad, ej kan tankas utan innom omkretfen af Likar, fo;n jåmnka den. Hon kan ej infe, art den mångfaldiga natur, fom hon i flxöd* da bilder till ett helt förenar, tvingar tillbaka den utgående tankan, och att den kolorit, fom omger föremålet, tillhör denna. Hennes medvetenhet kan ej genom varfeblifningen fullbordas. Vilden år blott ett fullvåxt barn, fom, likt ett optilkt glas, medvetslöfl uptar det yttres mångfaldiga fårgor : han år blott en drift, en fortfåttning af naturen, från hvilken inånnilkan för fl: lösfliter fig, når hon fkil-jer mellan tingen och fina föreftållnin-gar. Förfl: då, när hennes frihet utmå-tes af andras, och af dem till en del befegras; förfl då, når hon finner fig viljande och infkrånkt, fram vi far hon fitt flägtes karakter, och börjar att utveckla den. Nu genom växelverkan af tvånget, målte hon arbeta för visla ändamål, utbyta med andra fina kunfkaper, och i mån af fin vakna flit utvidga iitt oberoende. Nu upfordras hon till verkningar, ej blott af fig fjelf, utan åfven af andra,dra, och hennes affigter underftål.las en Uogare f|eifpröfning. Kallad af behofvet, förvärfVar hon medel att tillfredslbälla det; de bli hennes egendom, och begyn-neifen af ett rättstil i Rand år funnit. Det är dä tydligt, att männr.ilkan är beftämd att ingå i Stat, och att hon dir förit kan fullkomna fig.

”Men, fdger man, det ges männifko-förändyingar, Tom alldrig kunna vara be-ftimde att ingå i Samhällen. Deras anlag äro få få, de hafva alltid varit förvildade, och tyckas utgöra blott en lägre ordning, ämnad att kringirra och att ltundligen befolka ödemarkerna.” Men, naturen danar efter en enda urbild, iom den mer eller mindre fkönt efterhärmar. Håraf följer, att tnännifkans fofterland återfins, dår delarne mäft fammanlinälta till en harmoniflt mytfik, och där ideen mäft förråder fig i det plastilka. Dår måfte inan (aledes älven återfinna de för* fta myther, dår år Gudalärans vagga, dår ar vetenlkapernas. Bedrar jag mi'g ej, måfte Indien fram vifa de mäft melo-bifka maunilkogeftalter; där tyckes naturens lätta utkall ej änofkaradt, och ftof* tet förlorar lig i den måfl förfinade [-organism}-] {+or- ganism}+} dår dröjer ForJkaren med ljufförvåning under vifkningarne af en flock-nad fornverid; dår år kärleken ånnu religiös; dår år lifvet en poetifk digt, och dår IkÖnjes än vårt flågtes förita bild-Jiingsälder. Skulle vi du betvilla, att månnilkan år iåmhällig och att hon (kall förädlas? Om hon lierftädes urartar från en vifs typus, år denna grund jor-diik, t. ex. klimatets verkan och upfo-itringens. öfverallt inedveter hon fig ijelf, och kan fåledes bli mer och mer fullkomlig. Hon år nödvändig i varel-fernas itora cirkel; ty hvad vore det hela, om det ej fanns något vålen, (bm tänkte det? Hennes öga förklaradt till Ljus genomdyger himmelens afgrunder, och blir en fynlig fjål, fom uptar oändlighetens Itrålar. En helig fornfagn, fom vi med högre eftertånkfamhet, Ikola bekräfta , fåger att de förfta männilkor fortrådes af högre naturer; (det var omöjligt för dem fjeUVe) men, nar de i mån» nifkans bröft uplifvac evighetens frö, för-fvunno de, och förgudades genom håg-komlten af deras välgörenhet *). Om få år, och ia måfte det likväl vara, år män-

ni-

*) Se vidare hårom i Schtllingt Philofophio und Religion.I o

o

ui-lknn fnttiig af en högre odling, och hon niäfte fä ledes upnå den.

Men, frågar man, den råare natur-männilkan är hon då endaft djurifk, och kan ej hos henne uptåckas något fpår af det goda? Likt fpridda ftrimmor at en ofynjig Sol, fom allt uppfrifkar, jag vill föga, Gudomligheten, röjes öfver-

a!lt (kilda drag af en högre natur. Det år endaft Mifantropen fom gaf ois denna laftbarliet, hvilken jämnårig med ofs fjelfve, inblandar fig åfven i våra ädlare företag. Äfven under det halmtäck ta' taket har månnifkan en Välgörare, åfven under purpurn en Befkyddare. I alla Jifvets vexlingar hade den förtryckte, om ej ailtid tillträde till hjelpfamheten, åtminltone den, fom beklagade fig, och huru ikulle man åfven med denna njuggare medlidfamhet, anfes att ifrån fin förfta timma, då man möjligtvis ej kunde tros att hafva förbrutit fig mot iine •Bröder, hafva varit brottflig inför fitt Uphof? Åfven ibland desfe Vildar, där den 1’vage ej har någon annan rätt ån den han får af fin öfvertvpelfe, och våldets nyck blir hans rörelfe kraft, fram-. g!t;,s, lik en lysning ur mo.nen, den iko-nande mildheten. Männilkan., äfven innannan hon utgått nr det tillftånd, då alla hennes pasfioner äro innefpärrade i djupet af dels Sjal, anar, ehuru dunkelt, att hon ej bör fkada lin Like. Nomaden år ej Irefiad att vara elak. Naturen har ofta kring hans tj 111 laminanträngt öfver-flödet; hans begär, icke retade genom Jfvärigheten att lyIla dem, uplåga endalt när hans fiende höjer klubban öfver hans hufvud, eller når björnen, loin undflup-pit hans fpjut, rufar hamnande mot fin förföljare. Böjlig och vig uplöper han det haftande djuret, eller genombårar defs kropp. Hinden, flygtande och matt, döljer fig fåfängt, och hans hand, ledd af ögat, träffar åfven foglen, lom ge-nomfeglar luften. Tröttad af jagten hvi-Jar han fig mot klippan, utför hvilken floden, 1'om ftillar hans törft, Rörtar llsum-nrlg och dånande, och fömnen framfmy-ger fig lika opåkailad, lom vid 1'ufet af den lågta framrinnande backen. Höljd med huden af den Tiger, fom han nerfällt, blir bevilet af hans tapperhet älven hans prydnad, ocli den flicka, fom han valt, högmodas af hans feger, och längtande fluter honom i fina armar. Elden , fom torkar hans kläder och härdar hans pilar, förändrar ej finaken af hans

Ipis,fpis, och det tråd, hvars frukt tiårer, hvars fkugga fyalkar honom, tillbjuder äfven en boning under lina grenar. Bekymret om en kommande dag minikar ej behaget af den fom ingått; det (tora himlens blofs, fom han tillbeder, lyfer honom vårdigt j Ikogen ger honom ämne till en båt, ftenen eller (häckan verktyg att förfärdiga den. Det år blott, uår nöden ftarkare tvingar, Ibm han utgår ur fin letargi, och girigheten kånner han icke. Han glads af fina fienders qval och upfinner tufen fått att förbittra döden"; men i hans inre upflämtar likväl en vek böjelfe, och hans lif vågas för den, fom råddat honom från en fara elfer mildrat hans hunger. Åfven kärleken, fom allt förmenlkligar, blir för bonom en heligare flamma, lom öfverlef-Ver njutningen. Ofverallt, vid ifarne af polen, eller där en brännande zon mattar och föröder, förkunnar männifkan ett fedligare lynne, och af en hemlig vå-ckelfe eller af vanan drifves att ömma för nne Likar. Sällan eller alldrig var ^gon få djupt fallen, att han värderade fig fjelf efter vidden af dels nedrighefe. Om det vore möjligt, att göra det onds endaft för defs benämning, lår likväl

in-ängen feuhna upgebland alla dem, fom blodat jorden, någon enda, fom blott lör att vara en Bot, upmuntrat lig att utbreda faforne.

Månnilkan vill förfakra fig en oftörd befittning af det hon förvårfvar. Hon kan vål i patriarkalilk endrägt en tid lort-vara; men finåningorn förftoras omfanget af det hon nämner litt eget, folkmängden föroks och Itridiga intreslen. korlä hvarandra. Visfä öfverenskom-melfer kunna aflägsna tvifterne; men de förnyas, och Ihart nog malte en Regering inrättas, hvilken med de krafter den kan befälla, tillbakahåller allt intrång och ftraffår ofÖrråtterne. Det är klart, att då jag vill det helas bålfa, öfverlämnar jag äfVen åt Statsförvaltningen att in-fkränka mitt hamilingsfätt, om det fkadar en annans til: er k anda fördelar, och fåle-des upgör mig den fordran att belkyd-das i mina. Här af (er man, att tvåmgs~ rätten år ett ömfefidigt fördrag, hvars helgd hvarje medborgare med tyft edgång har befvurit. Om mhmifkan vore en fulländad nioralilk var olle, fanns ej någon rättslag; men hon målte upfoffras tili fedlighet, och för.li dä, t är hon af val återkommer till den oiluild, hvar-

urhr hön utgått, nar hon nyfkapar deri tid, fom fvårmérié't digtat, fkall en all-rnån Stat förverkligas, och Guds rike bli fynligt på jorden. Hiftorien är blott en teckning af denna fig utvecklande af-jfigt, är det Högfias fortfätta uppenbarelfe, och den uphör fåledes, når ödet och Förfynen fåfom en ehda magt af-höljt lig för måhhilkaji. Till detta folksförbund ftl’åfvar medvetslölt den unga inånfkligheteh, och inför den vishet, för hvilken tankan år det högtta verkliga, år denna fats vifs och otvifvebgtig, font evigheten af vår var el fe.

Den Statsförfattning vore den båtha , dår den allmänna viljan ej indcr.in lite någons rätt utan till förmån för det

helaj där min énfkilta nytta måtte an-

les fåfom Samhällets, och där jag tåforri månnilka ägde tillfälle att upöfvs mina förmögenheter, och dår inga andra företräden tillåtos ån de , fom vunnos af för-tjénflen. En hvar fom vill, vill ytterfh fitt eget fjelibetlånd, och fåledes fåfom Medborgare fine Likars. Om ej en lag fyttar till allmänt vål, är han förfelad, °och om i ett Samfund yrkas af Underfaten en fkyldighet, fom fullgjord beröf-bindelfe uplöft , och hans hörfamhet kafi endaft afcvingas, För att beftyrka detta, nämner jag endaft våra nyafle erinringar.

Det behöfs ej bevifas, att då en Nation updrar åt någon att ftyra fig, kan den ej föryttra någon urfprunglig råttig, het. Jag förutfåtter * att jag ej kan dömmas ntan efter visfa faftftällda grunder, och fåledes, om jag mot dem behandlas, bör mig vara tillåtit att till anfvar framkalla förbrytaren. Håraf följer, att oin en Monark utftråcker fiiia anfpråk utom granfen af de patfta, dem han antagit, har han förbrutit fig mot folkets majeftåt, och den underfåtliga pligten för-fvinner. En Deipots perlon år fåledes ej helig, och om han ftortaS från den liöjd, dit han upfvingat fig, kan ingen anklagelfe upftå mot Befriarn. Jag antar, att han förlåtligt eller våldfamt bereder fig ett välde, och att man fvår att helga det, och låt det vara oinfkrånkt; men ingen männilka utan att förneka fitt eget varde och fin perfonligbet, kan updra honom ett lådant. Sker det, kan jag ej förbindas till lydnad; ty jag år ej anfedd fåfom fri, blott fåfom ett kreatur, hvilket plöjer till dels Husbondenhagar att fiagta det. En Stats- fyfte ar att verldiggöra det bäit möjliga rättstill-ftånd, och den fom befrämjar tyranniet eller en ovilkorlig monarki, är iitt Fäderneslands förfta Förrädare. Han undertrycker kommande generationer, han tillbåkadrifver en upftratvande månlklig-het, och detta brott kan ingen ånger förfona. Lagarne måfte uttrycka hvad folket vill, och följagtligen kan ingen annan uphäfva fig för att faftftålla några. Om et> Regent ej år folkets organ, har han förverkat fin årä. — Af allt detta år tillämpningen lått.

Domarn är alltid högre ån den fom fordrar hans rått vifa; men då den är förklarad, kan han ej fjelf utöfva den. Når han anklagas, år han enlkilt perlon, och om han beftraffäs, är det Staten, fom hamnar fig. Er exekutiv och legislativ magt kan där fö re alldrig i en enda perfon förenas, och om en Kung inkräktar den, och genom bödlar förvalar fin äröfring, eller med fkonfainhet kommer den att förglömmas, är i båda min underfåtliga tro förverkad, och är befogad art utgå ur famfundet. ^ ega) kortfynta eller hedriga äro de, iom för att hylla en lismande Defpot B 2 er-erbjuda honom en järnfpira, fom fnarg eller lent llcall nertyngas öfver nationen» — Likvål, bekiinnom det till vårt flag-tes heder, funnos alltid under rikens jfkakningar, då envålden köpas eller er-öfras, ädle Man, fom mot Beherrflkam framräckte en ftålklådd panna j och om ingen framgång bekrönte deras mod och ingen jubellang duckades af fria Medborgare, ilvall glömlkan likvål ej förtära, deras namn, eller förgångelfen deras fjättrar. — Minnoms Säkerhets-akten.

Den dom, fom aftages, bör vara Medborgarens egen, eller däraf en flut-fats och förklaring. Jag år fåledes berättigad att veta, huru en vifs fak af» dömmes, och man kan ej förvägra mig att förallmänliga den. Sker det, är det en uppenbar förolämpning, för hvilken jag af Staten kan utkråfva beftraffningen. Nekas den, har den ej mer af mig att utfå någon Ikuld lör det forlVar mig lämnas. Kunna vi ej upge någon dylik catt-fe celebre?

Månnifkan upfoftras för att blifva Jr i, — för att med val och affigt kunna anordna lina gerningar. Når hon utgår ur fin omyndighet, när hon fjelf blir »nfvarig för det hon gör, öfverger honfig åt Statens upfigt och blir Medborgare. Det behöts ej nåmnas, att Samhället ej kan forelkrifva henne visfa tan-kefått, fom hon i fin vandel Ikall bekänna. Det kan beftåmma mina yttre Poretag; tuen alidrig påtruga mig en mening, eller napla mig lör det jag o-gillar den. Det vore en förbrytelfe mot månnilkans.värdighet, om en Kung ville hindra hennes upiysning; han förnedrar hetine till ett Ting, eller till en köpt tral, tbm förtt med döden börjar att lef-va. Han år ovilkorligt fkyldig, att med aildrig tröttad om for g vaka för den allmänna fjålsodlingen; ty hvarje Stat år en plancikola tör en mer och mer fig fullkomnande mänflotighet; Må han veta, att de Bröder, fom han förtrampar, ej årnades att dö och förfvinna: de fram» gingo ur det oändliga, ocli han vågar att fjättra dem vid jorden. Allt hvad fnillet i tidernas långd tänkt och funnit, år ett gemeniämt arf för vårt flåg-te, och evigt bränmarkt vare den Monark, fom förbjuder ols att begagna det. Chn i'jgtad af denna Ikatt, och underftödd al egnfl förfkningar, någon åt den allmån-s'.a ,{ulfcUren offrar fin gård och fina up-

tackter, $r ^et endafl en afbetalning af

1°

k-Janet; ty den fom kan uplyfa, den fom kan förbättra, år åfven därtill forbunden. Det år då en uppenbar kränkning af allt hvad männilkan har måft heligt, tankens Gudom, om det förnekas mig att följa lamtiden i fin fortgång till hyfsning, eller om möjligt, att föröka den med min egen. — Såg, ack låg, hvad gjorde GUSTAF IV ADOLF?

Af ailt detta följer omedelbart, att otn någon allmånliggör fina underföknin-gar, de må åfven förtydliga visfa dogmer, dem Folkläraren blott bör predika; de ma upge en öfvertygelfe, olik med hopens , kan han ej af Staten fafom Förbrytare dömmas. Han vädjar ej till en enlkilt utranfakning, utan till en allmän. Vil i han ftöra den okunnigares famvets-frid, och i lians barm infmyga oron och mifsfcröftan, fe då kråfver Samhällets heltänd att hans beflut mifslyckas; men om hans framftållningar blott ägnades åt Vetenfkaps-ldkaren eller den-mer upod-lade medborgaren, år det endaft de, fom med ett bifall kunna belöna honom, eller med kritiken aga hans milstag. Man har i våra dar infett, att Religionens Itörlta mytterier kunnat befannas af Fi~ Iolofien, infett att hvarje mänfklig kän-nedom ytterft grundar fig på det ofver-finnliga, och Gudaläran fkall flutligen för-fyftras med den mänfkliga visheten. — Hurudan har Cenfuren varit? Hindrades ej allt det goda, fom vid Upfala möte beflöts och började s?

Månnifkan, ännu blott finnlig, kunde bäfva f<5r den despotism, fom väpnade fig med Guds namn for att förnedra henne; hon kunde i fin enfald gäckas af bedrägeriet, fom bjöd förfakelfen; men om lion vid en fligande fjelfutveckling bortrycker bindeln, fer huru djupt hon fallit från fin förfta ftorhet, ledernas ofkuld och limningens fkönhet; fer att dens fromhet, fom hon dyrkade, endafl var liftens magt öfver låttrogenheten, och ej då fördämmer fvallet af fin harm, är hon därför uprorifk mot det allmänna lugnet, år hon därför i motfågelfe med den hög-fta Lagftiftningen, förnuftet? Ar det för att ej oroa en domnande tankekraft, fom tvifiet namnes en freftelfe, ochdefs. uttryck en gudlöshet? Hafva vål de, f°m burit förfoningens röft åt fallne brö-^r, fredat dem med fig fjelfve utan att nara förvillelfen? Har alldrig politiken, påbjudit en lärofats, tom för männillvo-hjertat, och har den ®j federmera,. fort-plantad af våldet, blifVit ett vilkor för én ijulare utiigt bortom g riften i Hvar-före detta ikrik, la ömkligt lom ufvens ur klyfcan, vid hvarje förfdk till en mer förädlad Kriftendom? Hvarföre'denna förföjjelfe anda, iom égenkår i fina påftåenden, ej tål att man g ra nikar dem, och iilfånas, om de förkaftas? I en tid, då pligterna ej beftåmmas af gammal håfd, eller det råtta af några vanor, år det otillbörligt att utltaka vår tro, och utropa Ve öfver Skeptikern ? Prof ven allt, och behållen det båjla, få ger Apofieln. Frugtom ej att vårt flägte ikall mer och mer förlåmrasj nej, förr ikall en verld uplöfas i lågor och vår varelfe npgå i en dunft, ån villorne likt tjocknande dimmor, Ikola fprida fig kring den jord, dar männifkan npföds för odöligheten. Bekrig ont den fromma vid(keplighet, foin fkådar ett underverk, uår naturen ikif-tar i fina verkningar; görom verlden bedriplig, och hvad gör det, om man förkättras? Den redlige uphöjer fig öfver toma betänkligheter, och fredlig ritan föröd mjukelfe, låter illikan förtåras af fin egen häftighet, likt ormen af fitt gift, och hvarje feger bekrönas af hatet.

Med«Medborgaren gäldar det befkydd Staten lämnat honom; men han kan endaft fjelf utlatta beloppet af utfkylden. En Monark kan ej efter godtycko få befkat-ta; ty dä fanns det ej egentligen någon tillhörighet: endalt Förpnktare och Trä-lar. Således kan han ej utan redovis-siing använda de allmänna utgifterne, ej (tycka något af landet, och om han, utan att rådfråga Folket, gör några publika fluilder, är han fåfom den dår plundrat litt Fäderneslan d, fin krona förlu» itig. — Ihågkommom de nyafte opträden.

Endaft af gods och näringar kunna allmänna inkomlter egentligaft hårflyta. Den fotn inför öfverflödsvaror, afger till Samhället något visft i mån af deras vårde. Nu kan han iåledes utan tilltal förfölja dem, och huru år det då rimligt, att den fom köper fkall betala något för egna förbrukningen? Detta har ju redan fkett, t. e. genom en vifs tull; ty då den ar ärlagd, anfes tinget redan fåfom förtärdt. Då ett råämne federmera förädlas , antar det en ny natur och kan fJUedes med någon vifö utlaga beläggas. Al ven la, om Staten af åmbetsmanna 1<> 11 er af drar något, år den oårlig'; den förklarar därigenom att den ej kan full-

gö*göra fina ingångna förbindelfer. Afofrukt-t>ara penningar kan ej biiligtvis någon procent ges; ty innan de

förvärfvsrdes voro de ju produkter, och fåledes han Samhållet redan utfått hvad fom tillhörde det. Det förftår fig, att när Fäderneslandet år i nöd uphöra desta reglor. Det är tillbörligt, att Staten med förändrade tider utkråfver något mer för det den vårdar min fakerhet; men att utfå någon tribut, t. e., för fickur och fön-fterlufter, ftöter ganfka mycket, och är vid minlta reflexion, om ej mer, en högft löjlig benämning.

Öfverfkådom det förflutna. Har ej någon Monarks flöleri eller hans vinda planer förfänkt vårt fofterland i armod och förtviflan? Hur lått har det ej varit för vinningslyfinan att ockra på den allmänna u fel beten, att upfluka frukten af den torftiges. flit genom myntets för-fåmring, att nerfätta vårdet af den tråg-na arbetfamhetens förlök, och laledes rikta fig fjelf utan att milstros ; men ej mer fkola Blodiglar npfvållas af Sveriges lifsmårg:- i defs tärda kropp fkall en föryngrad lifskraft inflrömma, och en verk-jam Själ ordna defs rörelfer. Har man $ iofvat ofs båttre tider;, raeu detta

namn ^n

damn, hvarmed man förförde, ofs, var det vfil annat ån en urfåkt för plundringen? Eller var det nödvändigt under Rikets hvålfningar att folket fluille förblindas? Skattade vi ej åt den allmänna välfärden , eller var den fynonym med den enlkilta? Upfvåljde ej något tor-ner fp el, någon luftbarhet det förfkott vi räckte? Lik vål, bur ofta förgudades ej Tyrannen. I eviga mäfterfiycken hembar konfcen Slafvarnés dyrkan åt förtrycket. Uprefte tackfamheten denna ftod åt en Regent, lom lefde för fitt folk, eller betaltes den med en utpråfsning? Eller låt ej Furften genom fina Hofman fjelf utfordra detta värn för fitt minne, och trodde fig kunna förvilla den djerf-va fanning, fom dröjer vid hans graf och jäfvar den inlkrift, lom hon rådes att utplåna. Eller var det ej ofta en tanklös beundran, fom med erkänflans. namn prydde offrst åt Despoten? Gaf ej tvånget eller frugtan (ty de tu åro ett) det monument, fom loffade hans dygder? Det ftora, det höga förminlkas V'd desla gilsningar; man prila.r verket °ch fördömmer Monarken. Obelilken, fom trotiar förftörellen för att för kotm suande åldrar tyda Furitens obekym-

nie^cimerfatnhefc om fitt folks vål, var fåle« des endaft en beftraffning, fom ban forberedt fig fjøif. Han vill öfverlefva fin färganglighet: vålan han Ikall ännu andas i fina Efterträdares exempel af grymhet och förödelfe. Hans hågkomfi ikall vid jämförelfen mellan en Konung, lom ällkar fitt Fofterland i det gagn han gör det, och en fom hatar det i det goda han förgäter, åter uplifvas; men blott för att — förbannas. Efterveriden Ikall hämna fig nog tillräckligt, då den låter den qvarftaende pyramiden erinra frihetens vänner, att han förtryckte deras fader.

Naturråtten lär ofs, att en individ kan tvinga en annan, (om ej ingått i någon Stat, att med fig därtill lörenas, eller att aflågsna fig ur omkretfen af defs verklämbet. Om ett fämhåye ej erkänner det andra, år det, fom garantien förnekades, upkalladt att utkråfva den. Det lom förvägrar, utfäger därigenom att mellan de månnifkor, fom utgör» det, fins ej något råttstillftånd, och de böra fåleides underkufvas. Det är begripligt att detta år en giltig orfak till ett börjande anfall. Ett folk kan ej inblanda fig i methoden af ett annats fty-velfe, och är den införd och ftadgad, kapdet ej eller neka titeln åt den regerande: den tilldelas af Underläten. — Huru o-rimligt var ej vårt fy Item emot Frankrike ?

Om ett folk, fdrtrytfamt att långe förtryckas, famlar fig for att ge fig en ny Conftitution, hvarefter den vill fty-ras, eller att uphåfva det envälde, fom foftrar dels elånden, år det ej uprorilkt. Det år fanntj om det ej ledes af någon regering, år det nårgrånfknde upmannet att bekriga det; men förenadt genom fina Repråfentanter, år det fjelf Ofver-het, och någon högre fins ej på jorden. En hel nation, om den ockfå befegras af våldet, och, om det vore möjligt, åf-ven vore orättvis, kan alldrig fåfom re-belli/k anfesj ty ail inagt utgår från den, och endaft Gudomligheten år defs Domare. Jag antar, att någon enlkilt up-fordrar den att återtaga de rättigheter, dem tyranniet inkråktafj och om den väckes ur den tröghet, hvari den för-fmägtar, och framgår fåfom en befallande vilja, förtjenar han defs erkånfamhet, och om den federmera fkulle betvingas al den för en (lund bortjagade defpotis-nien, fom våpnad med fin glafven framgår öfver aikan af ett fkördadt fiågte,

kamWn han alldrig få fom brottfli'g anklagas. jVlen det kan hända, att ett folk la litet känner fin egen värdighet, att det utan att knota böjer fin fkuldra under oket, och låter någon myftilk perfon, obehin-drad a» hämnande lagar, hvåifya defs 6-den och förflafva det, och om nu en ftor man upTyfter fin hjesla och påminner det att vara fritt; men ljudet af hans rött bortdör i öknen af defs hjerta, fom hyllar fin mordifke balfgud, helt vifst har han

felat: han utforfkade ej den nation lian ville förlyckliga. Han nåmnes Rebell, och förft en taclcfam eftervärld fkall ined vördnad nalkas hans urna , och Himlens Gäft uphämta från jorden fin belöning Den fifte Brutus, flyg tande och förrådd, fkall beundras; Auguftus fkall föraktas.

Om mot desfa ftrödda rättsgrunder, anförda för att tillämpas på kända handeller, och härledda ur männifkans natur, och funna i tankan, eu Regent förbryter fig, år han brottflig mot männi-Jfkans majeftät, fom Sr högre ån allt Ko-hungsfligt, det eviga förnuftet. Det år defs dom, fom förklarar honom ovärdig att regera: han var menedilk mot mänlk-ligheten, och hans namn, ftåmpladt med

enMit evig blygd, /kall framtränga fig Ur tidernas natt, och bli en varning för jordens Monarker.

Jag vill fluta med några betraktel-jfer, 1'om fritt erbjuda fig från mitt ämne.

Naturen förkunnar, att allt ikali förvandlas. Där fe vi ett torn, fom trot-fäde molnens blixt, fallit för hjeltens åik-flungande hand; iå döden jämnande högheten med ringheten. Dock, jåfvom icke den allvetenhet, fom flyrer veriden. Hvor-je kraft, fom for/torrs, återjlyter, ehuru jor-ändrad, till den Jlora lifsinatfan, Så, då

vi beträde de aflidnns friftad, förlaligar ofs denna tro, att den uppfkjutande blomman näres af den förgängliga delen af en ålikad perfon, och att den luft vi inandas, inblandar med vår varelfe de fina uråmnen af vår Gunftling, och för dem med blodets ftröm till vårt hjerta. Då gjuter den ljufva melankolien en lått fkuggning öfver vårt anlete, och vilkår ofs att den nyfpruckha Fårgdt ej mig ålen påmihnelfe från den Vån, fom vi begråta. Vi drömma ofs tillbaka i det för* flutna, fom blir vårt närvarande: våra ällklingar, våra barn, våra makar framtrollas äter i jordilk klädnad af en mag» tig fantafi, fom glömmer att de lörfvun-nit. Åfvenla, frän ett mer och mer ljus* Dande fordom återkalla vi det ädla ocli ftora 5 vi blifva fjelfve Greker, vi blifva ljelfve Romare, och i vart bröft upblom-itrar den forntid, med hvilken vi voro beflagtade. Det år omöjligt, att ett allmänt barbari lkall betacka jorden; det råtta kan fåledes ej förintas, och värt flåg« te lkall befegra fina Tyranner.

Bedårar mig endaft en fvårmande inbillning, när jag tror, att den nyttige lkall en gäng anfes mer ftor, ån den fom förvånar; den ftilla, ofynliga vålgörenhe. ten mer dyrkas ån den offentliga, lom endaft föker priletj den vifes lager mer värderas ån hjeltens, fom blott påminner bröders olyckor, och dygdens höghet Äntligen mer vördas, ån den Konungsliga. Vare det vår tro, och om våra löner berätta den fom en fornfaga, och gäckande trampa våra grifler, ltigom då till den Evige : Du har bedragit ofs. Ljuft upgår detta hopp, likt en Ikön vårdag öfver jorden. Dock, om jag gjort det goda, jag (kulle ej en gång förfkräckas, om ingen odödlighet väntade; jag Ikulle i mitt fifta andetag hoppråsla hvarje möjlig (alighet, och mina gyllene minnen ikulle k ringdan fa mig, lik digtningens —äck blott: drömda angfageftalter. — Dock, mitt ViUen år evigt (om naturen: jag är fri, och buren af en öfverfinnlig kraft* uplyfter jag mig öfver c!et andliga, fom i töcken uplöfeS, och fer, att den fan-ning, fom jag fökt, dr en himmelflv arfs-rått, fom äFven tillfaller mig på jorden. Obillig år den Idagan, att mdnfklig* beten haft fler förtryckare ån välgörare. Den ådle mannen, fom förlyckligat andra utan annat vittne, ån himlen och Jltt hjerta, — fom med upoffringén af litt lugn återköpt en annans, och alidrig med knotets fuck minlkat värdet af fin dygd, var ej han vårt (lågtes (töd; men han förfvinner, och den enlkilta läkna-dens döende rölfc genomtränger ej de kommande tidehvarf. Samtidens upmårk-farnhet halkar öfver den nngares mödor, efterveridens finner dem ej, och likväl fordrade de mera fjälsftyrka, ån desfe llorverk, från hvilka tanken, förlorad i fig fjelf, håpen återftudfar, likväl fafte de mellan dagens nytta och . framtidens en kårtare länk, an högmodets förblandande företag. Stor år den man, hvars ftärpta blick genomfkådar århundraden, och frånftjål naturen fina hemligheter: men ännu ftörre år den, fom förföljd af S demdem han gjorde godt, racker med ofytilig band åfven dem tin ildrf och fin hjeiplamhet. Jag högaktar hjelten, om han iyfter litt l'vård lör att hamna lin ara; men jag atgiadar honom, om han begråmr fegren. Jag varderar den Kuog, fom förlåter fannlngen fin ftråfhet; men jag vördar honom, om hon ej behöfver någon tillgift. Jag tar hiftoriens fackla, och genomvandrar flydda fekler; öfver-figten af våre Likars brott klarnar, och hvad ler jag? Våldsverkarn blodande jorden, och Fantallen kedjande månni-lkan vid himlen for att llrafflöft vara bennes bodel. Hvad ler jag? Nationer knäböjande inför Defpoten, fom dricker deras fvetc, och med en vink fkapar deras öden. Hvad fer jag? Minnesvården npreffc på det ftalle, lom döljer hans 'flagtplfer. Dock, jag vill ej fullborda denna tafla, grunden var alltför mörk: jag Hannar, och letar bland ruinerne ännu ett namn, obelönt af

efterveriden. Jag ville uptåcka den man, fom befallte jorden bära den förfta fkörd, böljan den förfta männiika, och når folket ftörtade den flod, fom fmickret ågnat åt Autokraten, fåga: Rss på grufet en bild of Välgöraren. Jag viile känna den gudalikaka varelfe, hvars hnfvud forft ftnpade för bilan, för dec han fade åt Regenten: Var rättvis. Född i en Republik vilie jag föreflå dens apotheos, fom rigtade pilen mot Förtryckarn, och vriden med blom-fter, nerlägga den på fäderneslandets altare. Jag ville i glömfk^ns natt föka en ny Orefb, och fe denne efter ädelmodets ftrid falla, vålfignande den ådle, och han, höjande dolken mot fitt bröfb och ögat mot himlen, {kulle fjunka vid dels fida. Dock, fåfängt fbråcker lig min 1'yn genom rymden af fordom: jag finner ej deslå tillbedjansvårda namn, och jag flår hår med minnets fjärrglas, och fö k er forgfen några andra föremål för min dyrkan. De hafva likväl funnits desfe mån, och ej med förtrytelfe vill jag öfverle målningen af mine likars förnedring. Jag vill minnas Inkräktaren för att mera förtjnfl återkalla Befriaren, och mot Chriftjerns blodiga fltugga, förföljd af Furierne, lbålla Gustaf Wasas, mild och åtherifk fom en tankfull Skydds-genius, och när en chorus af mördades klagolkri upfliger från jorden, åfven lvfs-na till den hymn, fom med morgonvinden upgår från kojan. O! Ni, fom i pplösningeus timma räddade vår fönder-

flit-flitna fofWbygd, -åt Er, likt håmnande Gudar, ägnas vårt tackfamma fkuld offer, och om ännu våldet (kulle betvinga det urgamla Svithiod, Ikall någon hjelte vakna, 1'om uprefer (ig mot fördårfvet, och o:n han fåfängt kampar, — och faller, enfam fri, den (ilte Götlien, (kall Er håg k om! t kringfvåfva honom, och den, döende Brutus ej tvifla på dygden. O! mitt Fädernesland, om nånfin på de ftäU len, dår hjeltens blod runmt för dit ijeifbeftånd, fiafven med förftulit knot bår lin boja 5 om af din lörra ära ej mer återftår, än några (ornfågner, och af di-, 11a trofeer ej mer, ån några roftade fkÖldar, då på en (chavott, upförd bredvid thronen, förbrånne man männlkans rättigheter, och öfver ftoftet af din filte Förfvarare, höje ett tempel åt Tyrannen.

Ja, alit förbyter, allt förändrar fig. •— Dår i (krefvans tyftnad fkallade fordom fröjeiefånger, tömdes fordom val-komfrbågaren; nu åter hör man enda It ulvens Ikrån , eller genljudet af flafvens fjättrar. Under desfa hvalf, där Krigaren Öfveriade fina mord, eller Nunnan begråt en förföljd ofkuld , ftråcker fig vek-, ligtielen på iderdun eller väfver fpindeln, förfat för inlekten. Trålar trampa denjord, dar man fordom upreft gudahus åfc friheten, och bjeltarnes vålnader irra mellan obeföktа grafvar. Dock, ha vi därför ikål, att harmas öfver våre bröders jämmer och den allmänna förhärjningen? Hvem utletade Förfynens labyrinter, hvems tanke inträngde i djupet af den Eviges? Dår fe vi laiien lutad under bördan af fina år, finåningom mogna för fördömelfenj men den redlige, hvars lif var en upollring för andra, ryckt från vänfkapen, fom fökte hans famn, och från Fäderneslandet, fom begårte hans mödor. Var ådel, var uplyll, ftrålclc fnillets fackla genom feklernas mörker, och tro att himlen Ikall fkona dina dar; men en flågt flannar lifvets puls, och jordens moderliga lköt, fom öppnar fig för att emottaga fin fofterfon, Ikall kan-fke åfven gömma ditt minne. „JHvad lön har jag då, fager du, för befvåren; hvad gäldar mig lör hvarje god gerning, fkänkt åt mine Likar?” En högre falig-het ån den du fkapat dig: ditt eget vittnesbörd. Riken grufas, mdnnijkan förmultnar; men det famia, likt en helig flamma, vp lågar ur deras ajka, och uppenbarar lig åter för nyfödda Jlågter. Ja, det ikall en gång, likt en evig Aurora, upgå öfver

jor-jorden, och månnilkan, kedjad i ett al!« drig flitit brödraband, njuta den eviga frid, eller det fullKomliga ratts förhållande, fom är en fluclats af den vifes forlkningar, och då detta inträdt, fkall en enda magt omfamna jordens balten, — förnuftet, den månnifkoblifvande Gudomen. Här bortdör häfdernas genijud; ty fullåndel» fen har ingått och tiden förfvunnit,